

Rettferdighetens *vokter*

Tekst: Mona Vaagan
Foto: Crestock/ Mona Vaagan

Han passer på at lover og regler blir fulgt, og at hver og en av oss skal være sikret forsvarlig behandling i helsevesenet. Det er ingen liten oppgave direktør i Helsetilsynet Lars E. Hanssen er satt til å forvalte.

Statens Helsetilsyn holder til i Calmeyersgate, midt i Oslo sentrum. Opp noen etasjer, og inn ei dør, og der er vi, i en mørk korridor, hvor en svart bronse-skulptur av Lars E. Hanssens berømte forgjenger Karl Evang ruver. Men Hanssen, som har fulgt meg opp fra resepsjonen, gir langt fra et mørkt og dystert inntrykk. «God dag, Solbjørg! Hvordan har du det?» Spør han vennlig en kollega som titter fram fra et kontor, før han selv tar plass bak skrivebordet. Også jeg får et blidt smil, mens han venter på første spørsmål. Jeg aner at tida er knapp, en ny journalist står for tur etter meg, har jeg fått vite.

MANGE LOVORD

Lars E. Hanssen (60), den øverste vokteren av våre helserettigheter, beskrives av en kollega som en uvanlig toppbyråkrat. Faglig skarpskodd og med «et veldig godt hode hvor det går fort rundt». Men også utstyrt med en replikk som får stemningen til å løsne, både internt i huset og i mer formelle settinger. Han blir jevnlig kåret til en av de mektigste i Helse-Norge.

Innenfor rusfeltet er det mange lovord å høre om Lars E. Hanssen. - Han er veldig ryddig på at mennesker med pasientrettigheter, er mennesker med pasientrettigheter, uavhengig av hvilke problemer de søker hjelp for, sier Anne Loennechen, leder av Fagrådet innen Rusfeltet i Norge. «Renhårig», «tydelig» og «opptatt av pasientenes rettigheter», er attesten fra Dagfinn Haarr, fastlege og assisterende kommuneoverlege i Kristiansand.

Lars E. Hanssen har tidligere sagt at LAR-pasienter er et prioritert område for Helsetilsynet. Det gjelder også i dag, understreker han. For det er ifølge Hanssen ikke størrelsen på pasientgruppene som avgjør hvor Helsetilsynet bestemmer seg for å sette inn skytset når det gjelder å kontrollere at lover og regler blir fulgt. «Det vi legger til grunn er integriteten og retts-sikkerheten til brukerne. Det betyr at mange velfødde 50-åringene med vanlige livsstilssykdommer blir prioritert lavere. Rusmisbrukere, de som har behov for psykisk helsevern og psykisk utviklingshemmede er de viktigste gruppene vi i lang tid har prioritert og fortsatt prioriterer,» sier Hanssen.

LÆRER IKKE AV ANDRES FEIL

proLARnytt omtalte i forrige nummer Helsetilsynets

omgjørelse av utskrivningen av en LAR-pasient i Midt-Norge. Flere tilsynsrapporter har pekt på feil og mangler innenfor rusomsorgen. «Det som er en utfordring for meg, er å få folk til å lære når feil og uønskede hendelser skjer,» sier Hanssen og klargjør, «De som selv har vært gjenstand for tilsyn, tar gjerne lærdom av det, mens de som ikke har vært gjenstand for tilsyn, lærer ikke av andres feil. Dette er et problem,» mener han.

Lars E. Hanssen har sett mer av rett- og vrangsidene i norsk helsevesen enn de aller fleste. Siden 1994 har han sittet på toppen i Helsetilsynet. De første årene som assisterende helsedirektør, før han i 2001 tok over helsedirektørstillingen etter Anne Alvik. Tittelen i dag er direktør. Før han kom til Helsetilsynet, var han sjeflege og professor ved Rikshospitalet, med spesialisering innenfor indremedisin og fordøyelses-sykdommer. Den første jobben hans var på Blå Kors mens han var student, forteller han. «Jeg var blant annet tilsynslege på «Husbåten», et boligtiltak for krigsseilere.»

At han skulle bli lege, lå i genene, har han tidligere forklart. Faren var lege, likeså bestefaren. Hanssen er oppvokst på Våland i Stavanger. Hans rettferdighets-sans stammer nok fra barndomshjemmet, tror han. «Jeg kommer fra et hjem hvor samfunnsengasjementet var veldig sterkt og hvor det var mye diskusjon og høyt under taket. Det ville sikkert mine foreldre, som begge er døde nå, vært glad for at jeg sa!»

FLINK RELASJONSBYGGER

Kanskje er det kombinasjonen av denne takhøyden og det til tider rufsete vestlandsklimaet som gjør at Hanssen takler godt kontroverser. «Han oppfordrer faktisk til mest mulig intern diskusjon,» sier en medarbeider. Så megler han selv fram en løsning som alle kan være fornøyd med. Hanssen er flink til å bygge relasjoner, blir det sagt om ham.

Den største forandringen på rusfeltet siden han begynte i Helsetilsynet for 15 år siden, er synet på brukerne, mener Lars E. Hanssen. Uten å ville bli tatt til inntekt for Fremskrittspartiets politikk, vil han gjerne gi honnør til John Alvheims innsats for å heve statusen til rusmisbrukerne. «Han var veldig opptatt av at rusmisbrukere skulle bli definert som pasienter, slik at de fikk de rettighetene som ligger i pasientrollen.»

Rusmisbrukere blir fortsatt stemoderlig behandlet i dagens Norge, mener direktør for Helsetilsynet Lars E. Hanssen. - Når det gjelder rusmisbrukere, psykisk helsevern og psykisk utviklingshemmede så er vi langt fra i mål, konstaterer han.

Selv mener han det er viktig å tenke seg behandlingen av rusmisbrukere som en kjede. Når du er avruset, så skal du få videre behandling, ifølge Hanssen. "Vi har avgjort noen klagesaker hvor noen fikk betalt for avrusning i utlandet. Da skal de også ha rett til videre behandling, slik at vi er sikre på at de ikke faller mellom to stoler.

BØR KLAGE MER

- Du har sagt at rusmisbrukere bør klage mer. Hvorfor? "Når vi ser at de ikke får dekket sine behov, så kan vi konstatere det, føre tilsyn, skrive rapporter og så videre. Da skjer det en bedring over tid, men det tar ofte veldig lang tid. Da er det fint å ha konkrete hendelser å ta fatt i og kunne se hvordan systemet fungerer overfor den enkelte. Det fungerer ikke alltid etter hensikten. Det som er viktig er at man får mulighet til å hjelpe de som har kommet skjevt ut. Vi ønsker å hjelpe dem som har vanskeligheter i forhold til sin integritet og rettssikkerhet og som ikke er klar over at de har rettigheter eller hvordan de kan sikre seg at de får disse rettighetene."

- Hvordan går man fram for å klage?

"Det enkleste er å gå inn på hjemmesiden vår. Der er det et eget punkt, «Rettigheter og klagemuligheter».

Du henvender deg til fylkesmannen eller Helsetilsynet i fylket, der får du hjelp til å komme videre. Det har ingen betydning om klagen har den rette formen, de ansatte er der for å hjelpe deg," sier Hanssen.

"Uansett om klagen fører fram eller ikke, så har tilsynsmyndighetene alltid nytte av å få inn en klage," understreker han. "Klagen forteller noe om hvordan akkurat den brukeren opplever sin situasjon. Og Helsetilsynet kan benytte den som innspill overfor den ansvarlige statsråden."

FLERE OPPGAVER

Lars E. Hanssen synes han får gjort mer for pasienter som direktør i Helsetilsynet enn som vanlig lege. Det er en viktig grunn til at han er i denne jobben, sier han. Nå er han spent på hva som skjer i tida framover. Myndighetene har varslet at Helsetilsynet kan få flere oppgaver, blant annet å føre tilsyn med økonomisk sosialhjelp og kvalifiseringsprogrammet innenfor NAV. Det er allerede bestemt at Helsetilsynet får ansvar for å føre tilsyn med barnevernet fra 1. januar 2010. Det er en tillitserklæring å få større ansvar, men blir også krevende, innrømmer Hanssen.

Tida går også fort på kontoret til direktøren, hvor portrettene av de to som satt i sjefsstolen før ham, Torbjørn Mork og Anne Alvik, ser alvorstungt ned på oss. Hanssen ser – ikke så veldig diskret, jeg har nok gått over min tilmålte tid - på klokka, og jeg forsøker å formulere et siste spørsmål. Hva er verst, av alle de sakene han har hatt på sitt bord? Det vil han ikke svare på. Han er redd svaret kan bli misbrukt på en eller annen måte."Jeg har sett så mye. Journalister spør stadig: «Er du overrasket? Sjokkert?» Akkurat der har jeg mer erfaring enn jeg setter pris på," sier han.

INGEN QUICK FIX

Hanssen er nøye med å påpeke at mange fagfolk ute i tjenestene gjør en strålende innsats. "Det svikter mange steder, men det er enda flere uselviske mennesker med varme hjerter, enten de har den ene eller den andre type ballast. Det viktige er hva man får til," slår han fast.

Likevel kan han ikke tenke seg et område i samfunnet hvor det trengs å gjøres mer enn for rusmisbrukerne. "Det er ikke så vakkert når naboer protesterer over å få folk i nabolaget som kommer rett fra Tyrili. De tror hele verden går under. Det er forstemmende. Det er viktig at hele samfunnet tar dette på alvor. Men det er vanskelig og krevende. Det er ingen quick fix," sier Lars E. Hanssen. ■